

PRIKAZI

REVIEWS

Tomislav ŠEGOTA - Anita FILIPČIĆ: KLIMATOLOGIJA ZA GEOGRAFE. III., prerađeno izdanje, biblioteka "Udžbenici Sveučilišta u Zagrebu", Školska knjiga, Zagreb, 1996., format 17 x 24, 472 str.

Klimatologija za geografe je udžbenik koji je, iako prvenstveno namijenjen studentima geografije na PMF-u, još za svojeg prvog izdanja 1978. godine vrlo brzo postao uzorom sveučilišnih udžbenika ne samo u geografiji, već i šire. Po svojem je obujmu i osobito suvremenom pristupu, uz obilje grafičkih priloga, ovaj sveučilišni udžbenik postao prepoznatljiv i tražen, te je jedva dočekano drugo (1988.), a pogotovo treće, prerađeno izdanje. Tu knjigu u svojoj biblioteci ne žele samo diplomirani geografi i studenti, već i znatno širi krug štovatelja dobre knjige.

Treće je izdanje očekivano i zbog golemih političkih promjena koje su se zbile u Hrvatskoj i susjednim zemljama. Dugo očekivano osamostaljenje Hrvatske još je više naglasilo potrebu za prikazom klime naše domovine. Stoga je ovo treće izdanje Klimatologije za geografe, uz već ranije poznata poglavlja (Vrijeme i klima - skup atmosferskih procesa, Klasifikacija klima, Promjena klime), dopunjeno novim poglavljem pod naslovom Klima Hrvatske. To je ujedno najvažnije poglavlje i najopsežniji prikaz klime Hrvatske do sada objavljen.

Prikazano je izdanje novina i po tomu što se, uz uvaženog prof. dr. Tomislava Šegotu, kao koautorica javlja mr. Anita Filipčić. Mr. Filipčić, zaposlena na Geografskom odsjeku PMF-a Sveučilišta u Zagrebu,

već je niz godina asistentica uz kolegij Klimatologija, kod prof. dr. Šegote.

Treće izdanje uređuje i novi urednik, dr. Tomislav Jelić. Recenzentski je tim vrlo uvaženih stručnjaka nepromjenjen, prof. dr. Berislav Makjanić, prof. dr. Branka Penzar i prof. dr. Dražen Poje, što je svakako pridonjelo očuvanju, ali i poboljšanju kakvoće.

Iako su slova manja nego u drugom izdanju, što je pridonjelo smanjenju broja stranica, uz vjerojatno veći obujam teksta, ona su čitljiva. Osim toga, mnogi su grafički prilozi veći i time funkcionalniji (npr. sl. 17., sl. 25., sl. 60., sl. 61., sl. 62., sl. 67., sl. 69., sl. 109., sl. 118., sl. 134., sl. 135., sl. 136., sl. 144., sl. 155., sl. 161., sl. 177., sl. 184., sl. 207., sl. 227., sl. 230., sl. 233., sl. 237., sl. 238., sl. 245., sl. 246., sl. 263., sl. 285., sl. 286., sl. 290., sl. 321., sl. 328., sl. 329., sl. 344., sl. 345., sl. 346., sl. 347., sl. 348., sl. 349., sl. 370., sl. 372., sl. 381.). Rijetke su smanjene slike, a nijedna nije značajnije smanjena. Naslovi i podnaslovi u trećem se izdanju bolje ističu (otisnuti su masnim slovima).

Kako autori navode u predgovoru trećem izdanju, imali su malo vremena na raspolaganju, pa su promjene učinjene samo ondje gdje stari tekst nikako nije smio ostati. Pa ipak, učinjen je golem posao u pregledavanju ranijeg izdanja, ispravljanju tiskarskih pogrešaka (primjerice naslov 1.2.1. Atmosfera - stvarni dio Zemlje u ispravno: 1.2.1. Atmosfera - sastavni dio Zemlje), poboljšanju priloga, u mnogim detaljima koje zahtijevaju mnogo radnih sati.

Neki su grafički prilozi, primjerice, dopunjeni i bogatiji podacima: sl. 32., sl. 78., sl. 231. koja je obogaćena informacijama

(ujedno i po novom izvoru), te obogaćena i poboljšana sl. 249.

Mnogi su prilozi pojednostavljeni tako da je na zemljovidima smanjen broj izolinija i/ili su dopunjeni šrafurama tako da su istaknute razlike po razredima vrijednosti (npr. sl. 36, sl. 37., sl. 50., sl. 66., sl. 80., sl. 90., sl. 91., sl. 93., sl. 94., sl. 98., sl. 99., sl. 100., sl. 101., sl. 150., sl. 151., sl. 155., sl. 162., sl. 163., sl. 177., sl. 191., sl. 196., sl. 203., sl. 204., sl. 256., sl. 275., sl. 281., sl. 310., sl. 328). Na slikama 105., 126., 127., 137., 171., 172., 174. i 294. šrafure su promjenjene tako da sada bolje izražavaju intenzitet pojave. Dodatno je obilježen rub kopna na sl. 196., 165. i 166., a jasnije izdvojeno kopno od mora na sl. 58., sl. 107., sl. 160., sl. 238., i sl. 298.

Mnoštvo je potpuno novih priloga zamijenilo ranije priloge. To su: sl. 16., sl. 20., sl. 68., sl. 120., sl. 121., sl. 128., sl. 176., sl. 176., sl. 253., sl. 265. A, sl. 268. A, sl. 271. A, sl. 351., sl. 357., sl. 358., sl. 359., te sl. 377. Oni donose novije podatke, sadržajno su bogatiji i/ili su metodički primjereniji od ranijih priloga.

Sve navedeno dobro ilustrira koliko izmjena "podrobnosti" nosi radnih sati, te s koliko su odgovornosti autori pristupili izmjenama u trećem izdanju, bez obzira na otegotne okolnosti koje su naveli. Ovih je izmjena i poboljšanja toliko da u ovom prikazu nismo u mogućnosti svaku ni ukratko opisati.

Sveučilišni udžbenik *Klimatologija za geografe* iznimno je bogat grafičkim prilogima (469 grafičkih priloga), a od ranije je poznat velik udio priloga koji se odnosi na našu domovinu. Iznimno je važno istaći da je treće izdanje posebno bogato primjerima iz Hrvatske. Gdje god je, s obzirom na dostupne podatke, bilo moguće i primjereno zamijenjeni su primjeri iz svijeta primjerima iz Hrvatske. Zamijenjene su primjerice sl. 17. A, sl. 20., sl. 120. i sl. 121., sl. 168., sl. 274. i sl. 350. na kojima su sada primjeri iz Hrvatske.

Posebno je osvježenje potpuno novo poglavlje *Klima Hrvatske*. Ističe se mnoštvom suvremenih primjera iz naše domovine, poglavito mnogim novim tematskim zemljovidima Hrvatske. Grafički prilozi (zemljovidi i grafikoni) umnogome su potpuno novi i nisu samo po prostornom obuhvatu različiti od ranijih. Ovim opsežnim poglavljem autori su dali izniman doprinos predstavljanju klimatskih obilježja Republike Hrvatske. Široj javnosti na taj način postaju lako dostupni mnogi podaci o našoj domovini. U trećem izdanju *Klimatologije za geografe* naći ćemo i najsuvremenije podatke. Između ostalog ovdje samo ističemo da su objavljeni podaci o trajanju sijanja sunca, temperaturi, relativnoj vlazi, naoblaci, broju vedrih dana, broju oblačnih dana, padalinama i danima sa snijegom po klimatskim postajama iz posljednjeg standardnog razdoblja 1961. - 1990.

Opsežna literatura nešto je proširena na iznimnih 349 naslova, a i u ovom izdanju uređeno je važno kazalo pojmova koje olakšava snalaženje u ovom opsežnom djelu.

Na žalost, treće izdanje udžbenika je objavljeno u proširanom uvezu, pa je potrebna veća pažnja pri listanju i čuvanju knjige. Nadamo se da će slijedeće izdanje ponovno biti tvrdo ukoričeno.

Danijel Orešić

**Nikola STRAŽIČIĆ: POMORSKA
GEOGRAFIJA SVIJETA. III.
izmijenjeno i dopunjeno izdanje,
Školska knjiga, Zagreb, 1996., 452
stranice**

Pomorska geografija svijeta obuhvaća 452 stranice teksta s obiljem brojčanih podataka preuzetih iz najnovijih inozemnih i domaćih izvora koji su logički uklopljeni u 178 regionalnih tabelarnih pregleda. Na ranijim zemljovidima i tlorisima izvršeni su ispravci na temelju prikupljene statističke

dokumentacije, a za novonastale administrativno-političke strukture dati su izvorni i vrlo jasni crteži. Ukupan broj kartografskih predodžbi iznosi 104 suvremena grafička priloga. Znalrački odabir tipičnih fotografija (18 fotografija) pridonosi boljem i lakšem razumijevanju teksta. Popis literature sadrži 129 bibliografskih jedinica. Autor se u knjizi poziva na 166 referenci pretežito iz inozemnih izvora.

Pomorska geografija svijeta podijeljena je u tri poglavlja. I. UVOD U PROUČAVANJE POMORSKE GEOGRAFIJE, II. POMORSKO - GEOGRAFSKE REGIJE SVIJETA i III. POMORSTVO - BITAN ČIMBENIK U GOSPODARSKOM POVEZIVANJU I RAZVOJU SVIJETA.

U prvom poglavlju (3-28) autor je sažeto izložio pojam i zadatke pomorske geografije. Objasnio je glavne faze razvoja pomorstva. U nastavku istakao je utjecaj prirodno-geografskih uvjeta i naznačio ulogu društveno-gospodarskih čimbenika za razvitak pomorstva. Uvodni dio zaključen je prikazom luka kao ishodišnih mjesta svjetskog pomorstva.

Drugo poglavlje je najopsežnije (31-426). U tom sklopu razmatraju se u najširem rasponu 15 geografsko-pomorskih makroregija suvremenog svijeta.

Prva je MEDITERANSKA REGIJA koja obuhvaća pet regionalnih cjelina na nižoj razini. To su: 1.1. Europsko mediteransko proćelje (Slovenija, Italija, San Marino, Vatikan, Monako, Španjolska, Andora, Gibraltar, Malta, Grćka, Albanija, Jugoslavija, Makedonija, Bosna i Hercegovina). 1.2. Srednjoeuropske zemlje (Švicarska, Lihtenštajn, Austrija, Mađarska, Slovaćka i Češka). 3. Crnomorske zemlje sa zemljama u gravitacijskom zaleđu (Turska, Rumunjska, Bugarska, Ukrajina, Moldavija, Bjelorusija, Gruzija, Azerbajdžan i Armenija). 1.4. Levantske zemlje (Cipar, Sirija, Libanon i Izrael) i 1.5. Afrićko mediteransko proćelje (Egipat, Libija, Tunis i Alžir).

Druga makroregija je ATLANTSKA EUROPA koju čine dvije mezoregije. To su 2.1. Europsko atlantsko proćelje (Portugal, Francuska, Ujedinjeno Kraljevstvo, Irska, Nizozemska, Belgija, Luksemburg, Njemaćka, Norveška i Island.) i 2.2. Baltićke zemlje (Danska, Švedska, Finska, Estonija, Latvija, Litva i Poljska).

Treća makroregija je RUSKA FEDERACIJA I KASPIJSKO-SREDNJOAZIJSKE ZEMLJE s dvije mezoregije. 3.1. Ruska federacija (crnomorsko obalno proćelje, baltićko obalno proćelje, arktićka obala i Sjeverni morski put, obala ruskoga Dalekog istoka i ruska kaspijska obala) i 3.2. Kaspijsko-srednjoazijske zemlje (Kazahstan, Turkmenistan, Uzbekistan, Kirgizstan i Tadžikistan).

Ćetvrta makroregija data je pod naslovom POMORSKOGEOGRAFSKA OBI-LJEŽJA ANGLOAMERIKE i sastoji se od dvije mezoregije. 4.1. Sjedinjene Amerićke Države (atlantsko proćelje SAD, južna obala SAD, amerićka obala Velikih jezera i pacifićko proćelje SAD s obalom Alaske) i 4.2. Kanada (atlantsko proćelje Kanade, luke na Velikim jezerima, arktićka obala Kanade i pacifićko proćelje Kanade).

Petu makroregiju čini AMERIĆKI MEDITERAN s tri mezoregije. 5.1. Antilske zemlje (Kuba, Haiti, Dominikanska Republika, Jamajka, Bahama, Sv. Kristofor i Nevis, Antigva i Barbuda, Dominika, Sveta Lucija, Sveti Vincent i Grenadini, Grenada, Barbados i inozemni posjedi na Antilima). 5.2. Zemlje Prevlake (Panama, Kostarika, Nikaragva, Honduras, Gvatemala, Belize i Meksiko) i 5.3. Karipsko proćelje Južne Amerike (Kolumbija, Venezuela, Trinidad i Tobago, te Nizozemski Antili).

Šesta makroregija obuhvaća 6. ATLANTSKO PROĆELJE JUŽNE AMERIKE (Gvajana, Surinam, Francuska Gvajana, Brazil, Argentina, Urugvaj i Paragvaj).

U sedmu makroregiju su 7. ATLANTSKE ZEMLJE AMERIKE s četiri mezoregije. 7.1. Zemlje sjeverozapadne Afrike

(Maroko, Zapadna Sahara, Mauritanija i Zelenortska Republika). 7.2. Zemlje Gornje Gvineje (Senegal, Gambija, Gvineja Bisau, Gvineja, Sijera Leone, Liberija, Obala Bjelokosti, Gana, Togo, Benin i Nigerija). 7.3. Kontinentalne zemlje u zaleđu Gornje Gvineje (Mali, Burkina Faso, Niger i Čad) i 7.4. Zemlje Donje Gvineje (Kamerun, Ekvatorska Gvineja, São Tomé i Príncipe, Gabon, Kongo, Srednjoafrička Republika, Zair, Angola i Namibija).

U osmu makroregiju uključene su 8. AFRIČKE ZEMLJE NA INDIKU s dvije mezoregije. 8.1. Afričke zemlje na Indijskom oceanu (Južnoafrička Republika, Mozambik, Tanzanija, Kenija, Somalija, Malgaška Demokratska Republika, Mauricijus, Komori, Sejšeli i inozemni posjedi) i 8.2. Kontinentalne zemlje južne i istočne Afrike (Lesoto, Svazi, Bocvana, Zimbabve, Zambija, Malavi, Burundi, Ruanda i Uganda).

Devetu makroregiju čine 9. ZEMLJE CRVENOG MORA I PERZIJSKOG ZALJEVA s dvije mezoregije. 9.1. Zemlje Crvenog mora i Adenskog zaljeva (Džibuti, Eritreja, Etiopija, Sudan, Jordan i Jemen) i 9.2. Zemlje Perzijskog i Omanskog zaljeva (Oman, Ujedinjeni Arapski Emirati, Katar, Saudijska Arabija, Bahrain, Kuvait, Irak i Iran).

U desetu makroregiju spadaju 10. AZIJSKE ZEMLJE NA INDIKU s dvije mezoregije. 10.1. Azijske zemlje na Indijskom oceanu (Pakistan, Indija, Bangladeš, Mianmar, Sri Lanka i Maldivi) i 10.2. Kontinentalne zemlje južne Azije (Afganistan, Nepal i Butan).

Jedanaesta makroregija je 11. AUSTRALIJA NA INDIKU I PACIFIKU s dvije mezoregije. To su: australsko pročelje na Indiku i australsko pročelje na Pacifiku.

Dvanaesta makroregija je 12. AUSTRALAZIJSKI MEDITERAN s dvije mezoregije. 12.1. Zemlje arhipelaga (Indonezija, Filipini, Singapur, Malezija i Brunej) i 12.2. Zemlje Indokine (Tajland, Kambodža, Vijetnam i Laos).

U trinaestu makroregiju uključeno je 13. AZIJSKO PACIFIČKO PROČELJE (Kina, Hong Kong i Macau, Tajvan, DNR Koreja, Republika Koreja, Japan i Mongolija).

U okviru četrnaeste makroregije razmatraju se 14. PACIFIČKE ZEMLJE LATIN-SKE AMERIKE (Salvador, Ekvador, Peru, Čile i Bolivija).

Petnaesta makroregija obuhvaća 15. OCEANIJU s dvije mezoregije. 15.1. Neovisne zemlje u Oceaniji (Novi Zeland, Vanuatu, Solomonski Otoci, Papua Nova Gvineja, Fidži, Tonga, Samoa, Tuvalu, Nauru, Kiribati, Maršalski Otoci i Federalne Države Mikronezije) i 15.2. Inozemni posjedi u Oceaniji. U tom poglavlju date su najveće novine koje su uvjetovane društveno-političkim zbivanjima posljednjeg desetljeća, točnije u razdoblju, nakon drugog izdanja Pomorske geografije svijeta. Regionalni koncept je originalan i prilagođen novonastalim promjenama u suvremenom svijetu.

U trećem poglavlju (429-449) ističe se pomorstvo kao bitan čimbenik u gospodarskom povezivanju i razvojnim procesima svijeta. Jezgrovito su obrađeni važnost i struktura svjetskog prometa i glavni robni tokovi, razvoj i razmještaj brodarstva i brodogradnje, te ribarstvo u svijetu. Na kraju predložen je regionalni razmještaj morskih luka kao čvorišnih točaka u svjetskom pomorskom prometu.

Pomorska geografija svijeta je suvremeni sveučilišni udžbenik od posebne važnosti za znanstveno-nastavnu djelatnost u širokom rasponu različitih profila struka, istodobno najbolji priručnik s bogatstvom primjera za unapređenje odgojno-obrazovnih procesa. Profesor Stražičić ostvario je još jedno grandiozno djelo od fundamentalnog i trajnog značaja zahvaljujući samo njemu svojestvenoj bezgraničnoj radnoj energiji, poslovilčnoj točnosti, rijetkoj sposobnosti i nadalje umijeću iskusnog i dugogodišnjeg uzornog nastavnika.

Josip Ridanović

**Mate MATAS: "METODIKA
NASTAVNE GEOGRAFIJE". Hrvatsko
geografsko društvo, Zagreb, 1996.,
218 str.**

Malobrojni domaći metodički radovi koji razmatraju problematiku nastave geografije uglavnom su porazasuti odgojno-obrazovnoj periodici (časopisima) i rijetkim knjigama koje se bave samo pojedinačnim problemima nastave geografije. Dugo u hrvatskoj geografskoj (metodičkoj) znanosti nije postojalo sintetičko djelo koje bi sve najvažnije dijelove složenog odgojno-obrazovnog procesa prikupilo na jednom mjestu. Stoga će knjiga dr. Mate Matasa popuniti prazninu u našoj odgojno-obrazovnoj literaturi. Geografija je nastavni predmet nacionalnog značenja ne samo u Hrvatskoj već i u drugim zemljama. Uz materinski jezik i povijest, geografija je jedan od važnih odgojno-obrazovnih predmeta značajnih za formiranje nacionalne svijesti mlade osobe. Zato tome nastavnom predmetu treba posvetiti dužnu pozornost.

Zahvaljujući višegodišnjem neposrednom radu u učionici, a potom na odgovornoj dužnosti u Ministarstvu prosvjete i športa, na mjestu savjetnika za geografiju, te rabeći domaću i stranu literaturu dr. Matasa je mogao napisati ovo djelo. Ogromno nastavno iskustvo i stalne veze s praktičarima širom Hrvatske zasigurno su pomogli dr. Matasi pri pisanju metodike nastave geografije. Upravo spomenuto iskustvo pretočeno u skladne i jasne rečenice bit će od velike pomoći svim korisnicima ove knjige. Knjiga će ponajprije dobro doći studentima koji u sklopu studijskog programa slušaju kolegij "Metodika nastave geografije" na nastavničkim i drugim fakultetima. Cjelokupno ispitno gradivo, nakon dugo vremena, nalazi se na jednom mjestu i što je vrlo važno, napisano je na hrvatskom jeziku. Osim studenata knjigu će upotrebljavati mladi nastavnici (pripravnici) prigodom pripreme za stručne ispite, kao i brojni nastavnici praktičari da bi osuvremenili nastavni proces.

Korisnici ove prijeko potrebne knjige upoznat će se sa stručno-znanstvenim osnovama geografije kao školskog predmeta, te s ciljevima, psihološkim aspektima, planovima i programima geografije. Nakon toga slijedi pregled nastavnih sredstava i pomagala, oblika rada u nastavi i nastavnih metoda. Značajna su i poglavlja o organizaciji nastavnog sata, provjeravanju i ocjenjivanju učenika, te planiranju i analizi nastave. Nekoliko primjera obrađenih nastavnih jedinica bit će od pomoći posebno mladim kolegama koji tek počinju s nastavničkim radom. Na kraju indeks pojmova poslužit će bržem pronalaženju objašnjenja određenih pojmova. Popis literature upućuje na dodatne izvore znanja potrebnih za suvremenu realizaciju nastave geografije. Knjiga dr. sci. Mate Matasa "Metodika nastave geografije" pregledno je i cjelovito djelo potrebno studentima i nastavnicima geografije. Povjerenstvo za znanstveno-nastavnu literaturu Sveučilišta u Zagrebu odobrilo je ovu knjigu kao sveučilišni udžbenik.

Zoran Curić

**Anita FILIPČIĆ: KLIMATOLOGIJA
U NASTAVI GEOGRAFIJE. Hrvatski
zemljopis, Zagreb, 1996., recenzent
dr. Tomislav Šegota, 96 str.**

"Mlade očito sve više zanima priroda, jer je čovjekov okoliš ugrožen i jer traži pomoć čovjeka. Ekološka pitanja nalaze se u središtu naše pozornosti. Ova knjiga na vrlo zanimljiv i sistematičan način govori o važnom dijelu prirode i njezinim neumitnim zakonitostima: o klimi. Po prvi put u geografskoj literaturi na tlu Hrvatske o klimi se zbori na tako pristupačan način. Stoga je knjiga "Klimatologija u nastavi geografije" prvenstveno namijenjena učenicima viših razreda osnovne i svih razreda srednje škole, osobito gimnazija. Raspored građe prilagođen je tijeku

nastave geografije u školi, pa je ova knjiga doista vrijedan prilog i dopuna u učenju".

Ovo se, među ostalim, ističe u predgovoru prve knjige posebnih izdanja časopisa "Hrvatskih zemljopis". Ova je biblioteka pokrenuta da upotpuni prazninu koja je u hrvatskom izdavaštvu nastala posljednjih godina u tiskanju geografske literature. Stoga će se već 1997. i sljedećih godina u ovoj biblioteci naći čak desetak knjiga s područja geografije.

"Klimatologija u nastavi geografije" koncipirana je tako da zadovolji potrebe nastave geografije u svim razredima osnovne i srednje škole. To znači da su najprije obrađene osnovne klimatologije - to jest osnovni pojmovi o vremenu i klimi, atmosferi, zračenju, temperaturi, tlaku zraka, vodi u atmosferi, te na kraju klasifikaciji i promjenama klime. Drugi dio knjige odnosi se na razradu klimatskih značajki pojedinih kontinenata: Azije, Afrike, Angloamerike, Latinske Amerike, Australije i Europe. Konačno, treća cjelina dobro razrađuje klimu naše domovine Hrvatske - njezin klimatski položaj, trajanje, insolacije, temperaturu zraka, cirkulaciju zraka, padaline i druge oblike vode u atmosferi, te klimatsku regionalizaciju Hrvatske.

Ova vrlo opsežna građa sistematizirana je na 96 stranica većeg formata. To znači da je klimatologija prikazana kratko i razumljivo, a uz primjeren tekst u tom prikazu osobitu važnost imaju doista brojne i pomno izabrane ilustracije. Karte, grafikoni, crteži, fotografije i druge ilustracije ovdje su u funkciji teksta i vrlo zorno i na suvremen europski grafički način dokumentiraju pojedine teme iz sadržaja. Valja uz to reći da je cijela knjiga tiskana u boji, te da joj je usprkos tomu prodajna cijena vrlo pristupačna. Učenici i osobito nastavnici geografije, koji su dosad čitali i upotrebljavali ovaj priručnik, ustvrdili su da bi takvih izdanja u geografiji trebalo više.

Dragutin Feletar

Alan H. STRAHLER i Arthur N. STRAHLER: MODERN PHYSICAL GEOGRAPHY. 4th ed. John Wiley & Sons, Inc., 638 str., New York, 1992.

Od pojave prvog izdanja, prije 40 godina, svako je sljedeće sveobuhvatnije od prethodnog. Građa je podijeljena u 27 poglavlja, nakon kojih slijedi epilog, dodaci, preporuke za daljnje izučavanje (po poglavljima), rječnik pojmova (objašnjeno je više od 1 600 pojmova) i predmetno kazalo.

U odnosu na prethodno izdanje, tekst i slike su novelirani kako bi se dobile najsvježije informacije. To se npr. odnosi na novi prikaz visinskog strujanja u azijskom monsunu ili otkrivanje "anatomije" silaznog strujanja u kumulonimbusu. Nove su informacije prezentirane i kroz ekološke teme. Uopće, problemima okoliša posvećena je posebna pažnja jer, kako i sami autori kažu, fizička je geografija u mogućnosti kvalitetno prezentirati globalne probleme okoliša. Neke od ekoloških tema odnose se na ozonski sloj, efekt staklenika, energiju vjetra, aeropoluciju, kisele kiše, geotermalnu energiju, ekosisteme tropskih šuma, globalno zatopljenje i dr.

U knjizi nisu strogo odjeljeni pojedini elementi fizičke geografije, već se oni u nizu poglavlja ispreliću. Tako npr. isto poglavlje obrađuje atmosferu i oceane. U nekim je slučajevima zbog pokušaja razbijanja starih shema u fizičkoj geografiji, žrtvovana sistematičnost. Tako se npr. karta raspodjele padalina na Zemlji nalazi u poglavlju "Klimatski sustavi", a ne u poglavlju "Vlažnost zraka i padaline".

Najveći dio knjige odnosi se na geomorfologiju, što ne čudi ako znamo da je A. N. Strahlerova specijalnost upravo geomorfologija. Dva su poglavlja posvećena pedologiji, a dva biogeografiji. Najslabije je zastupljena hidrogeografija, i to poglavljem o otjecanju, rijekama i podzemnim vodama (uz već spomenute oceane). To bi se za naše korisnike moglo pokazati kao nedostatak,

iako se neki dijelovi hidrogeografske građe u manjoj mjeri javljaju i u drugim poglavljima.

Dodaci obuhvaćaju kartografske projekcije, daljinska istraživanja u fizičkoj geografiji, kvantitativne granice klimatskih razreda, korištenje topografskih karata i taksonomiju tala.

Grafički je knjiga besprijekorno opremljena, a puni kolor osigurava zornost karata i shema.

Uz ovo izdanje postoje još i dopunski materijali namijenjeni svladavanju građe i provjeri znanja, uključujući i grafofolije i dijapozitive.

Anita Filipčić

**ZNANOST U HRVATA:
PRIRODOSLOVLJE I NJEGOVA
PRIMJENA 1 - Centuries of Natural
Science in Croatia: Theory and
Application; 19. lipnja - 31.
listopada 1996., katalog izložbe, str.
496, tekst na hrvatskom i engleskom
jeziku, I. dio.**

Velebna izložba, plod višegodišnjeg rada širokog kruga suradnika, stručnjaka i znanstvenika, održana je u godini kada Zagrebačko sveučilište slavi značajan jubilej, 120. obljetnicu nastave prirodoslovlja i matematike. Svojim opsegom, vremenskim rasponom i kronološkim okvirima koje obuhvaća, od antike do računala, izložba o hrvatskom prirodoslovlju bez premca je u hrvatskoj izložbenoj djelatnosti. Predstavljena je u Muzejsko - galerijskom centru "Klovićevi dvori", na oko 5 000 četvornih metara površine, a u njezinom ostvarenju sudjelovalo je tristotinjak suradnika, uglednih znanstvenika i znanstvenih ustanova.

Autorica koncepcije izložbe, predsjednica Organizacijskog odbora kao i glavna urednica Kataloga je profesorica dr. Greta Pifat - Mrzljak. Članovi Organizacijskog odbora

su akademik Žarko Dadić, prof. dr. Vladimir Muljević, akademik Vladimir Paar, akademik Vlatko Silobričić, Ante Sorić, prof. dr. Danko Škare (zamjenik predsjednice), akademik Nenad Trinajstić i dr. Nikola Tvrković.

S osobitim zadovoljstvom možemo reći da je Geografski odsjek Prirodoslovno - matematičkog fakulteta u Zagrebu, kao jedna od ustanova, sudjelovao u ostvarenju izložbe. Kao autori - suradnici svoj su prinos dali (abecednim redom) mr. S. Baškarad-Lozić, prof. dr. A. Bognar, D. Dugački, prof., prof. dr. D. Feletar, dr. B. Fürst - Bjeliš, prof. dr. Z. Pepeonik i prof. dr. Josip Riđanović (koordinator suradnje).

Glavne su teme izložbe kronološki pregled najznačajnijih hrvatskih znanstvenika u domovini i svijetu, njihovih doprinosa i otkrića, stranih znanstvenika koji su stvarali u Hrvatskoj, institucija koje su snažno pridonijele razvitku znanosti kao i svih ostalih relevantnih činjenica nezaobilaznih u znanstvenim istraživanjima. Na jednak je način koncipiran katalog izložbe, koji, prema tome, daje pregled povijesti i razvoja prirodnih znanosti, kao i onih znanosti koje se snažno oslanjaju na prirodoslovlje, a to su, ponajprije, medicinske, tehničke i biotehničke znanosti od starog vijeka do današnjih dana.

Geografija je, kao znanstvena disciplina u sklopu prirodoslovlja, na izložbi bila zastupljena s 19 kataloških jedinica. One su obuhvatile najznačajnije znanstvenike, djela i izdavačke projekte od kraja 19. stoljeća. Među ključnim osobama za razvoj geografije svoje su mjesto našli *Petar Matković*, osnivač Katedre za geografiju zagrebačkog Sveučilišta, *Milan Senoa*, osnivač Geografskog zavoda Sveučilišta u Zagrebu, *Artur Gavazzi*, osnivač Zavoda za fizičku geografiju Sveučilišta u Zagrebu, te *Josip Roglić*, osnivač Geografskog instituta Sveučilišta u Zagrebu. Kao najznačajnija djela istaknuti su dnevnik Dragutina Lermana "Slapovi Zrinskih (Zrinski chutes)" iz 1893. s rijeke Kwilu, Afrika, djelo Hinka Hranilovića "Prilozi sintetičko - analitičkom postupku geografske metode"

iz 1893., djela Dragutina Franića "Orometrija Ličko - gackog visočja" iz 1894. i "Plitvička jezera i njihova okolica" iz 1910., dnevnik Mirka i Stjepana Seljana "Mision Cientifica Croata" iz 1903., Rio de Janeiro, djela Ive Rubića "Naši otoci na Jadranu" i "Mrkijenta - djelovanje mora uz obalni rub", 1926.-1952., knjiga "Zemljopis Hrvatske" u uredništvu Zvonimira Dugačkog iz 1942., te radovi, knjige i studije Josipa Roglića.

Roglićev rad "Nacionalni katastar Istre prema popisu 1. listopada 1945." ("Cadastre National de l' Istrie d'après le Recensement du 1er Octobre 1945.") predstavlja statističku i kartografsku dokumentaciju popisa stanovništva Istre 1945. godine, a kao takav, bio je jedan od temeljnih radova koji je korišten pri razgraničavanju tadašnje FNRJ prema Italiji. Zahvaljujući upravo tom popisu, Istra je, Pariškom mirovnom konferencijom, vraćena Republici Hrvatskoj i Republici Sloveniji. "Problem nove granice" ("La Marché Julienne aperçu géographique, Le problème de la nouvelle frontière") iz 1945., sintetičko je djelo od izuzetnog nacionalnog i državnog interesa za Republiku Hrvatsku, koje je omogućilo realizaciju pravednih teritorijalnih zahtjeva prema Italiji na prostoru Istre. U studiji Josipa Roglića "Zaravni u vapnencima" iz 1957. po prvi puta je u svijetu primjenjen ekološko - geografski pristup u tumačenju morfogeneze zaravni u vapnencima. Ova njegova teorija bila je vodeća tijekom 50. - ih godina našeg stoljeća. U djelu Josipa i Nede Roglić "Litoralizacija" iz 1967. po prvi je puta ukazano na neminovnost i prekretničko značenje procesa litoralizacije i okupljanja društvenog života na morskim obalama u daljnjem razvoju Hrvatske. Josip Roglić je u djelu "Prilog hrvatskoj krškoj terminologiji" iz 1974. po prvi puta prikupio i obradio zapanjujuće bogatstvo naših krških termina. Djelo ima temeljno značenje za daljnji razvoj hrvatske i svjetske kršologije, znanstvene grane ne samo svih geoznanstvenih disciplina, već i biologije, ekologije, šumarstva, agronomije,

jezikoslovlja itd.

Od geografskih znanstvenih časopisa istaknuti su Hrvatski geografski glasnik, prvi hrvatski geografski časopis i *Acta Geographica Croatica*.

Prvi dio kataloga obuhvaća razvoj i dostignuća hrvatske znanosti, odnosno prirodoslovlja, u razdoblju od starog vijeka do, uključivši, 19. stoljeća, te hrvatske velikane znanosti toga razdoblja (*Herman Dalmatin, Franjo Petrić, Faust Vrančić, Marko Antun de Dominis, Marin Getaldić, Đuro Armeno Baglivi, Ruder Bošković*). Iako u starom vijeku Hrvati još nisu bili na teritoriju svoje kasnije domovine, ipak su antička znanja ustanovljena na hrvatskom etničkom prostoru važan preduvjet kasnijega hrvatskoga znanstvenoga napretka i nikako se ne smiju zanemariti. Razvoj hrvatskog prirodoslovlja u 20. stoljeću, a shodno tome i geografije, prikazan je u drugom dijelu kataloga.

Borna Fürst - Bjeliš

**ZNANOST U HRVATA:
PRIRODOSLOVLJE I NJEGOVA
PRIMJENA 2 - Centuries of Natural
Science in Croatia: Theory and
Application; 19. lipnja - 31.
listopada 1996., katalog izložbe, str.
576, tekst na hrvatskom i engleskom
jeziku, II dio, 1997.**

Nedugo nakon objavljivanja prvog dijela Kataloga izložbe, 5. veljače 1997. godine, u Muzeju Mimara, predstavljen je javnosti i njegovi drugi dio. On obuhvaća razvoj hrvatskog prirodoslovlja od "prijelaza stoljeća", točnije od osnutka modernog sveučilišta 1874. godine, do današnjih dana.

Sadržaj Kataloga struktuiran je na slijedeći način. Nakon Uvodnika autorice izložbe, prof. dr. Grete Pifat - Mrzljak, slijedi nastavak prikaza velikana hrvatske znanosti toga

razdoblja. Ovdje su istaknuti *Spiridion Brusina*, *Dragutin Gorjanović-Kramberger*, *Nikola Tesla*, *Andrija Mohorovičić*, *Lavoslav Ružička*, *Stjepan Mohorovičić*, *Milislav Demerec*, *Vilim Feller* i *Vladimir Prelog*. Hrvatski velikani, navedeni u 1. i 2. dijelu Kataloga, svjedoče o znanstvenoj tradiciji u Hrvata, koja seže u 12. stoljeće. Neki od njih označili su nove etape u razvoju znanosti. To su, prije svih, *Herman Dalmatin* (12. st.), *Franjo Petrić* (16. st.), *Josip Ruder Bošković* (18. st.) i *Andrija Mohorovičić* (20. st.). Mnogi su hrvatski znanstvenici školovani izvan domovine i djelovali u stranim znanstvenim sredinama. Zbog toga često nisu bili identificirani kao Hrvati, te su bili svojatani od mnogih naroda. Od 16 velikana hrvatske znanstvene misli samo su otac i sin Mohorovičić, *Andrija* i *Stjepan*, *Spiridion Brusina*, te *Dragutin Gorjanović-Kramberger* djelovali čitav životni vijek u domovini.

Hrvatsko prirodoslovlje od "prijelaza stoljeća" do danas nadalje je prikazano prema velikim znanstvenim područjima: prirodne znanosti (matematika, fizika, astronomija i astrofizika, geofizika, kemija, biologija, geologija i geografija), medicinske znanosti, tehničke znanosti i biotehničke znanosti. Uvodni pregled razvoja geografije u Hrvatskoj od obnove Sveučilišta do danas dao je dr. Zlatko Pepeonik, red. prof.

Geografija je, kao znanstveno polje prirodnih znanosti, u Katalogu predstavljena s 19 kataloških jedinica. Navodimo ih redom njihova pojavljivanja u Katalogu:

Petar Matković (1830.-1898.), istaknut kao geograf i statističar, osnivač katedre za geografiju na Mudroslovnom fakultetu u Zagrebu;

Milan Šenoa (1869.-1961.), geograf, putopisac i književnik, osnivač Geografskog zavoda pri Filozofskom fakultetu u Zagrebu;

Dragutin Lerman (1863.-1918.), prvi hrvatski putnik - istraživač u Africi, sudionik ekspedicije "Henry Morton Stanley" (1882.-1896.), te njegovo djelo "Afrički dnevnik",

Hinko Hranilović (1860.-1922.), i njegovo djelo "Prilozi sintetičko-analitičkom postupku geografske metode", kojim je dao znanstveni doprinos metodologiji i metodici geografije;

Dragutin Franić (1894.-1924.), kao geograf, istraživač, te njegova djela "Orometrija ličko-gackog visočja" kao prvi rad iz oblasti morfometrije u Hrvatskoj, te "Plitvička jezera i njihova okolica";

Mirko i Stjepan Seljan kao prvi hrvatski istraživači u prašumama Amazonasa gdje su obavljali geografska i etnografska istraživanja i osnivači društva Mision Cientifica Croata;

Ivo Rubić (1897.-1961.), i njegova dijela "Naši otoci na Jadranu" kao prva i najpotpunija geografska monografija o hrvatskom arhipelagu i "Mrkijenta - djelovanje mora na obalni rub";

Hrvatski geografski glasnik, kao prvi hrvatski geografski znanstveni časopis (od 1929.);

Artur Gavazzi (1861.-1944.), geograf, sveučilišni profesor u Zagrebu i Ljubljani, osnivač Zavoda za geografiju i Zavoda za meteorologiju i geodinamiku sa seizmološkom stanicom u Ljubljani, te Zavoda za fizičku geografiju pri Filozofskom fakultetu u Zagrebu, jedan od začetnika Oceanografskog instituta u Splitu;

Zvonimir Dugački, sveučilišni profesor, kao urednik "Zemljopisa Hrvatske" (1942.), prve monografske sinteze te vrste u nas, te kao autor zemljovida "Geografski rasporedaj Hrvata" (1939.), prvorazrednog povijesnog dokumenta;

Josip Roglić (1906.-1987.), geograf, sveučilišni profesor, prvi dekan Prirodoslovno - matematičkog fakulteta, osnivač Geografskog instituta Sveučilišta u Zagrebu, te njegova djela, dokumentacija "Cadastre national de l'Istrie, d'après le recensement du 1er Octobre 1954." (1946.) i sintetska studija "Le problème de la nouvelle frontière" (1945.), kao temeljni radovi koji su poslužili pri razgraničenju tadašnje FNRJ prema Italiji, zatim njegovi istaknuti radovi

s područja kršologije "Zaravni na vapnenicima" (1957.) i "Prilog hrvatskog krškog terminologiji" (1974.), studija *Josipa i Nede Roglič "Litoralizacija"* (1967.); i na kraju

Acta Geographica Croatica, znanstveni časopis Geografskog odsjeka PMF-a (od 1958.).

Time je zaokružen prikaz geografije kao dijela hrvatskog prirodoslovlja. Izložke su priredili i tekstove napisali (abecednim redom) mr. S. Baškarad - Lozić, prof. dr. A. Bogar, D. Dugački, prof., prof. dr. D. Feletar, dr. B. Fürst - Bjeliš, prof. dr. Z. Pepeonik i prof. dr. J. Ridanović.

Izložba, kao i Katalog zaključeni su "Prozorom" u hrvatsku znanost 1990.-1996. u kojemu je prikazan izbor iz znanstvenih publikacija hrvatskih znanstvenika koje su objavljene u svjetskim znanstvenim časopisima tijekom 1990.-1994. na područjima prirodnih, medicinskih, tehničkih i biotehničkih znanosti, zatim znanstvene knjige i časopisi s područja prirodoslovlja objavljeni u Hrvatskoj tijekom 1990.-1996., nadalje znanstvena suradnja hrvatskih znanstvenika (uglavnom s SAD), te kompjutorizacija u hrvatskoj znanosti.

Borna Fürst - Bjeliš

PALAGRUŽA – JADRANSKI DRAGULJ.
Zbornik radova sa simpozija u Splitu
28. - 30. lipnja 1995. godine. Hrvatska
pomorska meteorološka služba, Hrvatsko
meteorološko društvo Split,
Matica hrvatska Kaštela, 395 str.,
Split-Kaštela, 1996.

Znamo, Palagruža je skupina malenih otoka jugozapadno od Lastova na podmorskom pragu između Monte Gargana i Stonskog rata (Pelješca), na pola puta do Italije. Često se koristi samo toponim Palagruža misleći na najveći otok. Ali, on se često naziva Vela Palagruža ili Palagruža velika. Premalena je da bi bila jače naseljena

i izgrađena, te pretvorena u pomorsku tvrđavu, a prevelika i prevažna da bi s hrvatske strane bila zanemarena, napuštena. U tome je važnost ovog zbornika. Niz naših autora proučili su većinu znanstveno važnih detalja prirode i društvenih funkcija ovog otočica. I u ovom slučaju manifestira se jedno značajno svojstvo znanosti: znanstveno zaostajanje ne mora biti trajno. Dovoljan je jedan zbornik ozbiljnih radova da se to stanje prevlada, da se jednim skokom preskoči ponor zaostajanja. Tako je Palagruža postala znanstveno jedan od najbolje poznatih otoka na Jadranu.

U Zborniku je objavljeno sedam radova iz povijesti, tri rada iz geografije, jedan rad iz geodezije, jedan rad iz graditeljstva, jedan rad iz prava, dva rada iz ekologije, jedan rad iz plovidbe, četiri rada iz biologije, čak trinaest radova iz meteorologije, pet radova iz oceanografije, dva rada iz geomagnetizma i seizmike i tri rada iz automatizacije.

Treba posebno ukazati na doprinos naših geografa; M. A. Friganović: Palagruža – zemljopisno obilježje i posebnosti, 81.-85. str. Kompleksno-geografski surovo poetski prikaz škrte prirodne osnove i potrebe da se ona iskoristi. A. Bogar: Geomorfološke značajke arhipelaga Palagruže, 87.-95. str. Ovo je do sada daleko najdetaljnija geomorfološka analiza ove osamljene otočne skupine.

Ipak, čini mi se da nije sve kako bi trebalo biti. Mnoge geografske karte su likovno primitivne i toliko su smanjene da zapravo ničemu ne služe; njihov je sadržaj nečitljiv. Pri tome ne pomaže ni povećalo, jer su prevelikim smanjenjem naziva i brojeva nastale nečitljive mrlje. Danas kada postoji letraset nedopustivo je da se neki sadržaji upisuju rukom. Još su gore fotografije: daleko su ispod potrebne tehničke razine. Ovakva gotovo divot-izdanja ne može tiskati svaka tiskara. Mala ušteda, veliki gubitak na kvaliteti.

Tomislav Šegota

NUŠTAR. ZBORNIK, Hrvatsko-američko društvo, Zagreb, 1996., predgovor Andro Mohorovičić, 258 str.

Hrvatsko-američko društvo, uz potporu brojnih drugih udruga i ustanova, tiskalo je reprezentativnu znanstvenu monografiju o gradu mučeniku - Nuštru. U izradi tekstova i priloga knjige sudjelovalo je 13 autora, uglavnom sveučilišnih profesora. Stvaranje knjige trajalo je dugo, jer prvi dogovori obavljani su još krajem 1991. godine, dakle kada su topovske i druge granate još padale po Nuštru. Urednica knjige je Marina Ljubišić, a radove su recenzirali dr. Ivo Maroević, dr. Zdenko Vinski, dr. Vlado Horvat, dr. Adolf Malić, dr. Josip Riđanović i dr. Mladen Obad Ščitaroci. Što je osobito važno, ova domovinska knjiga šalje učinkovito svoju poruku u svijet, jer su tekstovi usporedno tiskani na hrvatskom i engleskom jeziku, a sažeci još i na njemačkom i francuskom.

Osnovna koncepcija knjige težila je monografskom sadržaju, a to znači uglavnom kronološki reći gotovo sve o Nuštru. Knjiga je opsežna, a prilozi vrlo ozbiljno napisani, tako da je ovaj dosta pretenciozni zadatak uglavnom i ostvaren. U predgovoru akademik Andro Mohorovičić daje pregled života i nastojanja ljudi Nuštra i okolice kroz povijest.

Dr. Željko Tomić u opsežnom prilogu govori o vrlo dubokim korijenima života ljudi na području Nuštra, te podastire plodne rezultate arheoloških istraživanja (pogotovo arheologa Stojana Dimitrijevića i drugih). Danas već pokojni dr. Igor Karaman napisao je temeljitu analizu stvaranja i razvoja nuštarskog vlastelinstva, od srednjeg vijeka do 19. stoljeća. Ovaj je članak od osobita zanimanja i za geografe, jer razrađuje promjenu agrarnoga pejzaža, te jednim dijelom i promjene u strukturi stanovništva toga kraja. Dr. Vlasta Žinić posebno piše o vlasnicima nuštarskog veloposjeda i dvorca kroz povijest, od Gorjanskih, Makarovih, grofova Gosseau, pa grofova de Szlavnicza, do Khuena i Belasija.

Dr. Vladimir Bedenko temeljito i dokumentirano piše o urbanističkom razvoju značenju vlastelinstva, naselja i dvorca u Nuštru, s kartama i planovima, u kojem članku ima također dosta zanimljivih geografskih podataka o ovom dijelu Slavonije. Ovu građu još pomnijom graditeljskom i povijesno-umjetničkom analizom o dvorcu Gosseau-Sandor-Khuen nadopunjuje dr. Zlatko Uzelać, s potrebnim tlocrtima ovoga staroga zdanja.

Dr. Zdravko Živković prikazuje je, s odgovarajućim primjerima i analizama, tradicijsko narodno graditeljstvo u Nuštru, koje pomalo nestaje i koje bi trebalo spasiti u sadašnjoj obnovi toga mjesta. O etnološkim i etnografskim tradicijskim elementima starinskog života stanovnika Nuštra piše dr. Ljubica Gligorijević, koja je osobito razradila narodne običaje i nošnju.

U iscrpnom prikazu, geografsku osnovnicu i stanovništvo župe Nuštar prikazuje dr. Dragutin Feletar. On razrađuje prometno-geografski položaj Nuštra, potom reljefna i druga prirodno-geografska obilježja toga kraja, te tijekom naseljavanja i razvoja kvantitativnih i kvalitativnih značajki stanovništva.

U nastavku knjige, dr. Vesna Koščak i dr. Branka Aničić pišu o značajkama perivoja uz dvorac u Nuštru, a Ante Mihaljević o crkvenoj povijesti župe Nuštar.

Na kraju, dat je kronološki pregled domovinskog rata, kako u kontekstu širih zbivanja na toj prijelomnoj istočnoslavonskoj fronti, tako i u svezi ratnih događaja u samome Nuštru. Članak su vrlo dokumentirano i uz analitički pristup napisali mr. Josip Jurčević i Marina Ljubišić.

Valja na kraju reći da je knjiga izvrsno grafički i likovno opremljena, te da sadrži doista veliki broj karata, crteža, kartograma, grafikona i fotografija, od kojih je dobar dio otisnut u boji.

Knjiga o Nuštru predstavlja publikaciju koja bi se trebala naći u biblioteci svakog geografa.

Dragutin Feletar

28. MEĐUNARODNI GEOGRAFSKI KONGRES. Den Hague, 4.-10. kolovoza 1991.

Početak kolovoza 1996. godine održan je u Hagu/Nizozemska, 28. međunarodni geografski kongres pod naslovom "Zemlja, more i ljudsko nastojanje" (Land, Sea and Human Effort) na kojem je sudjelovalo oko 1.500 geografa iz cijeloga svijeta. Tako veliki broj ljudi odlično je udomio poznati Haški kongresni centar. Mislim da se teško na cijelom našem planetu izvan Nizozemske mogla naći bolja i adekvatnija lokacija za održavanje ovog kongresa. Nema zemlje na svijetu kojoj je more u povijesnom razdoblju uzelo toliko tla i koja ga je upornim radom svojih ljudi toliko uzela natrag. Na ovom kontaktu plitkog mora i niskog kopna ogromna je koncentracija ne samo ljudi, već i njihovih aktivnosti, što se jače nego drugdje odražava u prostoru. Zato je i moto kongresa razuman s obzirom na odabir mjesta njegovog održavanja.

Kongresom su dominirale tri skupine aktivnosti. Prvo su bila izlaganja plenarnih referata koji su svojom tematikom uglavnom reflektirali osnovni moto Kongresa. Plenarna izlaganja imala su dvije teme dnevno.

Drugi i najobilniji oblik aktivnosti bili su sastanci pojedinih komisija, odnosno studijskih skupina, kojih je bilo čak 32. Sastojali su se od usmenog referiranja pripremljenih tema te izlaganja postera.

Treća veća aktivnost odrazila se kroz više terenskih izlazaka i to jednodnevnih za vrijeme odvijanja, čija je svakodnevna polazna i završna točka bio Hag, te višednevnih na kraju Kongresa, čija je svrha bila upoznavanje osnovne kongresne problematike u svim zemljama na obalama Sjevernog mora.

Od ostalih aktivnosti možemo spomenuti 13 simpozija unutar nekih studijskih skupina, predavanja posebno pozvanih gostiju, izlaganje izdvojenih tema na združenim srodnim skupinama, poslovne sastanke te postavljenu

izložbu izdanja geografskih knjiga i karata iz 17 zemalja svijeta. Kao posebnu aktivnost možemo spomenuti natjecanje mladih geografa koje je pod pokroviteljstvom Komisije za nastavu geografije MGV održano na terenu i u Hagu uz sudjelovanje mladih geografa iz 5 europskih zemalja.

Na dvije posebne skupštine predstavnika Nacionalnih komiteta razrađivana je strategija MGV za razdoblje 1996.-2000. te izabran novi predsjednik - Bruno Messerli iz Švicarske. Potvrđena su mjesta održavanja slijedećih velikih skupova MGU i to 1998. god. Konferencije u Lisabonu te 2000. god. 29. kongresa u Seulu.

Zatko Pepeonik